

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

sosyal bilimler enstitüsü

KAÜSBED
KAÜJISS

DERGİSİ

Kafkas University

journal of institute of social sciences

sayı/number 30 sonbahar/autumn 2022

SÖBIAD

e-ISSN 2149-0643

**KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
sosyal bilimler enstitüsü

DERGİSİ

Kafkas University
journal of institute of social sciences
sayı/number 30 sonbahar/autumn 2022

Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi **Hakemli** bir dergidir ve bahar ve sonbahar sayıları olmak üzere yılda en az iki kez yayımlanır. Yayın dili **Türkçe ve kabul gören Batı dilleridir**. Dergiye gönderilen yazılar daha önce hiçbir yerde **yayımlanmamış** olmalıdır. Kongrelerde sunulan bildiriler ve konferans metinleri, bildiri kitaplarında daha önce yayımlanmamış olmak kaydıyla gönderilebilir. Özgün makalelerin ve araştırmaya dayanan raporların konunun uzmanlarına gösterilerek görüş alınması (kabul, değişiklikler yapıldıktan sonra kabul ya da ret) yaklaşık 6-8 hafta almaktadır. Yazının yayımlanıp yayımlanmaması hakkındaki son karar yazarlara bildirilir. Yayın Kurulu, gerekli hallerde yayımlanacak yazı üzerinde uzmanların görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmasını ya da yazının tamamen gözden geçirilmesini yazar(lar)ından isteyebilir. Yazılar, üzerinde gerekli değişikliklerin yapılması ve makalenin yeniden düzenlenmesi yazarların sorumluluğundadır. Yazılar, yayımlanmadan önce editoryal değişikliklerin onaylanması ve metnin son bir kez gözden geçirilmesi için yazarlara gönderilir. Olumsuz hakem görüşü bulunan yazılar dışındaki yayımlanmayan yazılar istendiği takdirde yazarlarına geri gönderilir.

Derginin temel amacı: Sosyal Bilimler alanlarında bilimsel bilgi üretimine katkı sağlamaktır. Bilime yenilik getiren, Yeni bir bilimsel yöntem geliştiren veya bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliğinde olan özgün makalelere yer vermeyi amaçlamaktadır.

Derginin kapsamı: Sosyal Bilimler ile ilgili konuları kapsamaktadır. Dergide, Sosyal Bilimlerin alanlarının kapsamına giren tüm konulardaki çalışmalar yayımlanır.

DERGİMİZ;

-TÜBİTAK-ULAKBİM SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER VERİ TABANINDA DİZİNLENMEKTEDİR.

-SOBİAD ATIF DİZİNDE TARANMAKTADIR.

-OJOP ÇEVİRİMİÇİ BİLİMSEL DERGİ EDITÖRLERİ VE YAYINCILARI PLATFORMU ÜYESİDİR.

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ/KAÜSBED

Kafkas University Journal of the Institute of Social Sciences/KAUJISS

Sahibi Owner

Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına

In the name of the Kafkas University Institute of Social Sciences

Doç. Dr. Yaşar KOP

Editörler ve Yayın Kurulu Editorial Board

Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN *Tarih Editörü/Atatürk Üniversitesi/Erzurum*

Prof. Dr. Ali TİLBE *Batı Dilleri ve Edebiyatları Editörü/İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa/İstanbul*

Prof. Dr. Orhan KEMAL TAVUKÇU *Türk Dili ve Edebiyatı Editörü/RTE Üniversitesi/Rize*

Prof. Dr. Selahattin BEKKİ *Halk Edebiyatı Editörü/Ahi Evran Üniversitesi/Kırşehir*

Prof. Dr. Selçuk URAL *Sosyal ve Beşeri Bilimler Editörü/Kafkas Üniversitesi/Kars*

Prof. Dr. Ş. Recai TEKOĞLU *Eskiçağ Dilleri Editörü/9 Eylül Üniversitesi/İzmir*

Başeditör Head-Editor

Doç. Dr. Akın BİNGÖL

Editör Yardımcısı Vice Editor

Dr. Öğr. Üyesi Ersin DOĞANTEKİN

Genel Koordinatörler General Coordinators

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KARAGEÇİ

İngilizce Redaksiyon English Redaction

Dr. Öğr. Üyesi Turan ÖZGÜR GÜNGÖR

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ŞENTÜRK

Düzenleme Design

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KARAGEÇİ

Dizgi ve Baskı Printed and IBM Typeset

Kafkas Üniversitesi Ofset Tesisleri, Kars

Kafkas University, Kars

Yazı İşleri Sekretariat

Enstitü Sekreteri Nuri BAYRAKÇI

Yazışma Adresi Corresponding Address

Kafkas Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Müdürlüğü 36100 Kars

Tel : +90 474 225 11 87

Fax : +90 474 225 11 87

e-mail : sbdergi@kafkas.edu.tr

sosbil@kafkas.edu.tr

Dergi Otomasyon Sistemi

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kausbed>

© 2022 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Her Hakkı Saklıdır. Dergide yayınlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

© 2022 Kafkas University Institute of Social Sciences, All rights reserved The views expressed in the journal are the responsibility of the individual authors

e-ISSN- 2149-0643

KAÜ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

YAZIM KURALLARI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayımlanmak üzere gönderilen yazılar sayfanın tek yüzüne yazılmalıdır. Eserler yazım kurallarına uygun şekilde hazırlandıktan sonra KAFKAS ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ sayfasından MAKALE GÖNDERME linkine girilerek yüklenmelidir. Yazılar, aşağıda belirtilen yazım kurallarına uyularak hazırlanmalı ve 20 sayfayı geçmemelidir (fotoğraf ve çizimler hariç).

Eserlerin başlangıç sayfasında bulunması gereken bilgiler

Yazar ad(lar)ı, Yazarın Adres(ler)i, E-Posta adres(ler)i, Makalenin Türkçe/İngilizce adı, Makalenin Türkçe/İngilizce özü, Anahtar kelimeler (İngilizce ve Türkçe 3-5 adet)

Eserin kaydedildiği otomasyonda bulunması gereken bilgiler

Yazar Adı ve Unvanı, Makale Adı, Yazar Adresi, E-Posta Adresi, Bağlantı Telefonu

Yazı karakteri

- * Makale başlığı, tamamı büyük harflerle, sayfaya ortalanmış olarak Times New Roman 11 punto-kalın normal
- * İngilizce başlık, kelime baş harfleri büyük, sayfaya ortalanmış olarak Times New Roman 10 punto-kalın normal
- * Yazar Adı, unvan belirtilmeden, sayfaya ortalanmış olarak Times New Roman 10 punto-bold
- * Yazar unvanı, Adresi ve E-Posta, sayfaya ortalanmış olarak Times New Roman 9 punto
- * Öz ve Abstract, sayfaya ortalanmış olarak Times New Roman 9 punto-italik (en çok 100 kelime)
- * Bölüm başlıkları ve alt başlıklar, 1 cm boşluk kullanılarak Times New Roman 11 punto-bold
- * Metin, Times New Roman 11 punto
- *Tablo, Fotoğraf, Harita, Grafik başlıkları, Times New Roman 10 punto
- *Tablo içi, Times New Roman 7-9 punto
- *Tablo, Fotoğraf, Harita, Grafik kaynağı, Times New Roman 9 punto

Sayfa Düzeni

- *Kenar boşlukları Üst:6,5 cm, Alt:5 cm, Sağ:4,5, Sol:4,5
- *Girinti sol:0, sağ:0, Paragraf başıboşluğu:1 cm, Aralık Önce:3 nk, Sonra:3 nk, Satır Aralığı: tek, Üst bilgi: 5 cm, Alt Bilgi:1,25 cm

Fotoğraf, Harita, Şekil

- *Metin içerisinde yer alan fotoğraf, harita ve şekiller 300 dpi çözünürlükte taranmış ve ilgili bölüme yerleştirilmiş olmalıdır
- *Grafikler hazırlanırken, iç bölümlerde yer alan yazıların okunabilirliğine dikkat edilmeli ve grafik içi taramalarda gri tonlama uygulanmalıdır

Alıntılar

- * Alıntılar Metin içinde APA 6 olarak verilmelidir.
- * Kaynaklar makalenin son bölümünde “**KAYNAKLAR**” adı altında verilmelidir

Yayın kurallarına uymayan ve büyük değişiklik gerektiren yazılar, uyarılarla birlikte yazarlarına geri gönderilecektir.

Yazım kuralları, eserlerin toplanma aşamasında görsel düzenliliği sağlamak amacıyla uygulanmaktadır.

Yayınlanan yazıların sorumluluğu tümüyle yazarlarına aittir.

Derginin mail adresleri, hakem değişiklikleri yapılmış makalelerin gönderimine ve bilgi edinme amaçlı kullanıma açıktır.

KAÜ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

KAU Journal of the Institute of Social Sciences

Sonbahar 2022-Sayı 30 - Autumn 2022-Number 30

İÇİNDEKİLER Contents

ARAŞTIRMA

ARKEOLOJİ

Pınar KAPLAN-Bahattin ÇELİK-Oğuz ŞİMŞEK (DOI: 10.56597/kausbed.1175662) Araştırma
Harbetsuvan Tepesi Sürtme Taş Aletleri.....381-395
Harbetsuvan Hill Rubbing Stone Tools

Aysegül SOSLU (DOI: 10.56597/kausbed.1117875) Araştırma
Investigation of the Historical Development of the Inkwell from Antiquity
to the Present in the Light of Terracotta, Faience, Metal and Glass Artifacts397-415
Eskiçağdan Günümüze Mürekkep Hokkasının Tarihsel Gelişiminin
Pişmiş Toprak, Fayans, Metal ve Cam Eserler Işığında İncelenmesi

COĞRAFYA

Pınar POLAT (DOI: 10.56597/kausbed.1178473) Araştırma
Jura Tipi Kıvrım Yapılarına Bir Örnek:
Yoğurtdağı (Kemah-Erzincan) Kıvrım Yapısının Oluşumu, Genel Özellikleri ve Fosil Varlığı.....417-442
An Example of Jurassic Fold Structures:
Formation of Yoğurtdağı (Kemah-Erzincan) Fold Structure, General Characteristics and Fossil Presence

DİL VE EDEBİYAT

Aydın GÖRMEZ-Suphiye GÖRKEM BEYOĞLU 10.56597/kausbed.1148797) Araştırma
The Basis of Formalism and its Limitations.....443-456
Formalizm'in Temelleri ve Sınırlılıkları

Samet GÜVEN (DOI: 10.56597/kausbed.1056341) Araştırma
A.E. Housman's Bio-Drama(tic) Journey in Tom Stoppard's the Invention of Love.....457-466
Tom Stoppard'ın Aşkın İcadı Oyununda A.E. Housman'ın Bio-Drama(tik) Yolculuğu

Ertan KUŞÇU-Ali YAĞLI (10.56597/kausbed.1175353) Araştırma
Yabancı Dil Olarak Fransızcanın Osmanlı Devleti'nin
Son Dönemlerindeki Siyasal, Kültürel ve Eğitsel Alanlardaki Hâkimiyeti.....467-488
The Domination of French Language as a Foreign Language in Political,
Cultural and Educational Areas in the Last Period of the Ottoman State

Ali MOHAMMADİ (Surena ZANJANİ) (10.56597/kausbed.1061361) Araştırma
Shakespeare's Art of Comedy in As You Like It489-502
Beğendiğiniz Gibi Shakespeare'in Komedi Sanatı

Emre ŞEKERCİ-Erdinç PARLAK (DOI: 10.56597/kausbed.1175077) Araştırma
The Interaction of the Three Traditional Humour
Theories in Neil Simon's Brighton Beach Memoirs.....503-518
Neil Simon'ın Brighton Beach Memoirs Adlı Oyununda Geleneksel Üç Mizah Teorisinin Etkileşimi

Habib TEKİN (DOI: 10.56597/kausbed.1060163) Araştırma
Frouwe, Minne und Zauber. Minnegenese und
Blickmetaphorik in Heinrich von Veldekes Eneasroman.....519-532
Kadın, Aşk ve Sihir. Heinrich von Veldeke'nin Eneas Romanında Bakışma Metaforu

Nilsen GÖKÇEN ULUK (DOI: 10.56597/kausbed.1122926) Araştırma
No Desire, No Stories: A Reunion with Animals in J. M. Coetzee's Foe.....533-550
Arzu ve Öyküler Giremez: J. M. Coetzee'nin Düşman Romanında Hayvanla Buluşma

GÜZEL SANATLAR

- Gül Helin ALINAK-Elif Özlem AYDIN (DOI: 10.56597/kausbed.1184297)/Araştırma**
Kars'ta Çarlık Rusya Dönemi'nde İnşa Edilen Topçu Evi'nde
Tespiti Gerçekleştirilen Bozulmalar, Nedenleri ve Müdahale Yöntemleri.....551-574
Deteriorations, Causes and Methods of Intervention Identified
in the Topçu House Built in the Tsarist Russia Period in Kars
- Emine ERDOĞAN (DOI: 10.56597/kausbed.1169088)/Araştırma**
Kars Erkek Giysilerinin (Kafkas Bebeği) Biçim ve Teknik Özelliklerinin İncelenmesi.....575-588
Investigation of the "Caucasian Baby" Shape and Technical Features of Kars Men's Clothes
- İsmail TETİKÇİ-Hilal ÇETİN (DOI: 10.56597/kausbed.1150225)/Araştırma**
Nazarenlerin Sanata Yaklaşımında Geç Ortaçağ ve Erken Rönesans'a Dönüş Arayışları.....589-601
Seeking a Return to the Late Middle Ages and Early Renaissance in the Nazarene's Approach to Art

İLAHİYAT

- Halit BOZ-Noura NAAIMI (DOI: 10.56597/kausbed.1161090)/Araştırma**
Öteki Kuramına Göre Hoşgörü ve Tolerans.....603-642
Indulgence and Tolerance According to the Theory of the Other

İLETİŞİM

- Ülhak ÇİMEN-Hüseyin AÇAR (DOI: 10.56597/kausbed.1080025)/ Araştırma**
Görsel Anlatı Türevi Olarak Televizyon ve Şiddet Öğrenimi İlişkisi.....643-670
The Relationship of Television and Violence Learning as a Visual Narrative Type

SOSYOLOJİ

- İbrahim AKSAKAL YÜKSEL (DOI: 10.56597/kausbed.1169703)/Araştırma**
Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: Türk Toplumsal Yapısı ve Ulus Devlet Politikasına Etkisi.....671-690
Syrian Refugees in Turkey: Its Impact on Turkish Social Structure and Nation State Policy

TARİH

- Ozan TUNA (DOI: 10.56597/kausbed.1167261)/Araştırma**
Alman Akdeniz Filosuna Ait Hertha Kruvazörü Komutanı
Natzmer'in Balkan Savaşı'nda Mersin ve Adana Ziyaretleri.....691-701
The Visits of Natzmer, Commander of the Hertha Cruiser Belonging
to the German Mediterranean Fleet, to Mersin and Adana in the Balkan War

- Suat VURAL (DOI: 10.56597/kausbed.1199347)/Araştırma**
1857 Hint Ayaklanması'nın Ekonomik Sebepleri.....703-717
The Economic Causes of the 1857 Indian Uprising

DERLEME

DİL VE EDEBİYAT

- Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE (DOI: 10.56597/kausbed.1165458)/Derleme**
Türkiye Sahası Efsane ve Memoratlarında Cin Tasavvuru.....719-757
Jinn Imagination in Turkish Field Legends and Memoirs

Gönderim Tarihi: 15.07.2022

Kabul Tarihi: 20.09.2022

HARBETSUVAN TEPESİ SÜRTME TAŞ ALETLERİ

Harbetsuvan Hill Rubbing Stone Tools

Pınar KAPLAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Iğdır Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
pkaplan229@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9965-5899

Oğuz ŞİMŞEK

Doç. Dr. Iğdır Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
oguzsimsek76@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9749-5104

Bahattin ÇELİK

Prof. Dr. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü
bcelik@aybu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-2630-3379

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Güneydoğu Anadolu'da son dönemlerde yapılan çalışmalar Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ışık tutmaktadır. Şanlıurfa'da gerçekleştirilen Yüzey Araştırmaları ve Kazı Çalışmaları Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'e ait merkezlerin bu bölgede yoğun olduğunu göstermektedir. Göbekli Tepe başta olmak üzere Karahan Tepe, Sayburç, Nevali Çori, Ayanlar Höyük, Şanlıurfa-Yeni Mahalle, Harbetsuvan Tepesi, Sefer Tepe, Kurt Tepesi, Hamzan Tepe ve Taşlı Tepe bunlardan bir kaçıdır. 2014 yılında keşfedilen Harbetsuvan Tepesi Şanlıurfa il sınırları içerisinde Şanlıurfa'nın 53 km doğusunda Tek Tek Dağları olarak bilinen kalkerli platolar arasında yer almaktadır. Çanak Çömleksiz Neolitik Döneme tarihlendirilen Harbetsuvan Tepesi'nde; T-biçimli dikilitaşlar ve mimari yapı kalıntıları gün yüzüne çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra çok sayıda çakmaktaşı alet, öğütme taşları, havanelleri, taş kaplar, hayvan kemiği ve çeşitli süs eşyası gibi buluntular ele geçmiştir. Çalışmamızda; 2017, 2018 ve 2019 yıllarında gerçekleştirilen kurtarma kazılarında ele geçen sürtme taş buluntuları üzerinde incelemeler yapılmıştır. Sürtme taş aletler boyut ve şekil olarak farklılıklar göstermektedir. Bazı buluntular sağlam olarak ele geçmiştir. Sürtme taş aletler; havanelleri, alt ve üst ezgi taşları, balta, keser, kesercik, kesicik, sapan taşları, bilek taşı, delici, taş kaplar, bezeli taş plakalar, mermer tıkaç, kireç taşı misketler, bazalt vurgaç, yuvarlak pencere taşı ve sürtme yöntemi ile şekillendirilmiş bazalt ve bazalt parçaları, düzeltili ve işlenti taşlardan oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Neolitik Dönem, Harbetsuvan Tepesi, Sürtme Taş, Serpantin, Bazalt.

Abstract

Recent studies in Southeastern Anatolia shed light on the Pre-Pottery Neolithic Period. The surveys and excavations carried out in Şanlıurfa show that the centers of the Pre-Pottery Neolithic Period are concentrated in this region. Gobekli Tepe, Karahan Hill, Sayburç, Nevali Çori, Ayanlar Höyük, Yeni Mahalle, Harbetsuvan Hill, Sefer Hill, Kurt Hill, Hamzan Hill and Taşlı Hill are some of them. The Harbetsuvan Hill, discovered in

2014, is located within the provincial borders of Şanlıurfa, 53 km east of Şanlıurfa, between the calcareous plateaus known as the Tek Tek Mountains. On the Harbetsuvan Hill, which is dated to the Pre-Pottery Neolithic Period; T-shaped obelisks and architectural remains were unearthed. In addition, a large number of flint tools, grinding stones, pestles, stone vessels, animal bones and various ornaments were found. In our study; Studies were carried out on the ground stone finds found in the salvage excavations carried out in 2017, 2018 and 2019. Ground stone tools vary in size and shape. Some finds were recovered intact. Ground stone tools; pestles, upper and lower grinding stones, axe, chisel, chisel, chisel, slingshot, sharpening stone, drill, stone vessels, decorated stone slabs, marble plug, limestone marbles, basalt hammer, round window stone and shaped by rubbing method. basalt and basalt fragments consist of retouched and inlaid stones.

Keywords: Neolithic Period, Harbetsuvan Tepesi, Ground Stone, Serpentine, Basalt.

1. GİRİŞ

Harbetsuvan Tepesi Şanlıurfa sınırları içerisinde yer almaktadır (Çelik, 2016a: 411). Yaklaşık olarak, Şanlıurfa'nın 53 km doğusunda Tek Tek Dağları arasında yer alan yerleşme, yaklaşık 6 dekarlık bir alanı kaplamaktadır (Çelik, 2016a: 421; Çelik, 2015a: 12). Harbetsuvan Tepesi, deniz seviyesinden yaklaşık 714 m yükseklikte, 39° 15' 8,76" Doğu, 37° 2' 55, 23" Kuzey koordinatları arasında yer almaktadır (Çelik, 2019: 26). Göbekli Tepe, Karahan Tepe, Hamzan Tepe ve Şanlıurfa-Yeni Mahalle'ye benzer olan Urfa Bölgesi'ndeki Harran Ovası çevresinde konumlandırılan PPN yerleşimleri gibi, Harbetsuvan Tepesi de Harran Ovası'nın doğusundaki bir plato üzerinde kurulmuştur (Harita:1). Tek Tek Dağlarının batı kenarını oluşturan bir tepede olan yerleşimin batısında Harran Ovası uzanmaktadır (Çelik, 2016b: 421).

Harita 1: Urfa Bölgesi PPN Yerleşimleri ve Harbetsuvan Tepesi.

Bu çalışmanın amacı, Harbetsuvan Tepesi'nde; 2017, 2018 ve 2019 yılında yapılan kurtarma kazılarında ele geçen sürtme taşlardan yapılmış olan aletlerin ve alet parçalarının değerlendirilmesidir. Öncelikli olarak sürtme taş aletleri genel olarak alet türüne göre alt başlıklar halinde incelenecektir. Bu incelemeler sonucunda buluntular detaylandırılıp karşılaştırmaları yapılarak tablo çalışmaları oluşturulacaktır.

2. KONUMU, KAZI TARİHÇESİ VE TARİHLENDİRİLMESİ

Harbetsuvan Tepesi ile aynı döneme tarihlendirilen en yakın yerleşim yeri olan Karahan Tepe yaklaşık 7 km, Kurt Tepesi 20 km, Sefer Tepe 26 km, Taşlı Tepe 35 km, Şanlıurfa-Yeni Mahalle 43 km, Göbekli Tepe ve Hamzan Tepe yerleşimleri ise yaklaşık 40 km kuzeybatısında yer almaktadır (Çelik, 2016b: 424-425). Bölgenin en önemli ovası olan Harran Ovası ise, 5 km batısında yer almaktadır. Yerleşime en yakın çakmaktaşı yatakları ise; 8 km kuzeydoğusunda, Karahan Tepe yerleşim alanına yakın bölgede ve 10 km güneyinde, Recmelsuvan olarak bilinen bir alanda tespit edilmiştir. Yerleşime en yakın bazalt kaynağı ise 15 km kuzeybatısında yer almaktadır (Çelik, 2016b: 424-425).

İlk kez 2014 yılında yapılan 'Şanlıurfa İli, Merkez İlçesi sınırları içerisinde kalan kırsal alanlardaki neolitik dönem ve öncesi dönemlere ait yapılan yüzey araştırmaları' sırasında Prof. Dr. Bahattin Çelik tarafından keşfedilmiştir (Çelik, 2015b: 81; Çelik, 2019: 26). Yapılan yüzey araştırmasında, yüzeyinde ana kayaya oyulmuş havuzlar, çakmaktaşı ve obsidyenden yapılmış buluntular görülmektedir. Ayrıca tepenin yüzeyinde birçok sayıda, Nevalı Çori, Hamzan Tepe, Sefer Tepe ve Göbekli Tepe'den bildiğimiz "T" şeklinde dikilitaşlara da rastlanmıştır (Çelik & Bingöl 2016: 10-12, Pic. 10; Çelik 2016b: 421-424).

2015 yılında kontrol amaçlı ziyaret edilen Harbetsuvan Tepesi yerleşiminde, yapılan inceleme sonucu daha öncesinden tespit edilen bazı dikilitaşların üzerindeki kabartmaların tahrip edildiği görülmüştür (Çelik, 2017: 348). Şanlıurfa Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Prof. Dr. Bahattin Çelik'in bilimsel danışmanlığında 2017 yılında kazı ve temizlik çalışmalarına başlanmış (Çelik ve Tosyagülü Çelik, 2020: 306), 2017, 2018 ve 2019 yılları olmak üzere üç dönem olarak çalışmalar yürütülmüştür.

Yerleşim yerinde ele geçen dikilitaşların boyutları ve kazı çalışmaları esnasında açığa çıkan mekânların düzenlenişi, Göbeklitepe'nin II. Tabakası ve Nevalı Çori kült yapıları ile benzer özellikler göstermektedir. Harbetsuvan Tepesi'nde şu ana kadar yapılan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmalarında Palmyra ya da Çayönü aletleri içermemesi, yerleşmeyi şimdilik Erken Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem B (EPPNB) evresine

yaklaşık M.Ö. 9100-8400 yılları arasına tarihlendirilmektedir (Çelik, 2019: 24-38).

3. SÜRTMETAŞ BULUNTULAR

Harbetsuvan Tepesi'nde ele geçen çakmaktaşı, obsidyen ve sürtme taş buluntu topluluğunun toplamı 34080 adettir. Çakmaktaşı buluntu topluluğu % 94,01 (32037 adet) (İrim, 2022: 98), obsidyen buluntu topluluğu % 5,22 (1778 adet) (Şen, 2022: 112) ve sürtme taş buluntu topluluğu % 0,78 (264 adet) oranında temsil edilmektedir. Hammadde daha çok bazalttan, yanı sıra kireç ve çakıl taşından da olduğu tespit edilmiştir. Yerleşime en yakın bazalt kaynağı 15 km kuzeybatısındadır. Bütün sürtme taş buluntuları teknolojik olarak taşın taş sürtülmesiyle/aşındırılmasıyla oluşmaktadır.

Harbetsuvan Tepesi'nde ele geçen sürtme taş buluntularının tümüne bakıldığında farklı boyut ve tiplerde karşımıza çıkmaktadır. Sürtmetaş buluntu topluluğu; 83 adet (% 31,44) düzeltili taş parçaları, 36 adet (% 13,64) bazalt parçaları, 34 adet (% 12,88) havaneli ve havaneli parçaları, 29 adet (% 10,98) balta ve balta parçaları, 24 adet (% 9,09) öğütme taşı parçaları, 14 adet (% 5,30), taş kap ve taş kap parçaları, 11 adet (% 4,17) sapan taşı, 6 adet (% 2,27) bazalt vurgaç, 4 adet (% 1,52) alt ezgi taşı, 4 adet (% 1,52) üst ezgi taşı, 4 adet (% 1,52) kesercik, 3 adet (% 1,14) bezeli taş plaka, 2 adet (% 0,76) delici, 2 adet (% 0,76) kesicik, 2 adet (% 0,76) kireç taşı misket, 2 adet (% 0,76) taş malzeme, 1 adet (% 0,38) bilek taşı, 1 adet (% 0,38) yuvarlak pencere taşı, 1 adet (% 0,38) asa başı ve 1 adet (% 0,38) mermer tıkaçtan oluşmaktadır.

Sürtme taş buluntu topluluğunda en çok ele geçen 83 adet ile düzeltili taş parçalarıdır. Bunlar herhangi bir alet grubuna dâhil edilemeyen ancak düzeltili olmaları nedeniyle düzeltili taş parçaları sınıfına dâhil edilmiştir. Bu buluntuların farklı boyutlarda ele geçen düzeltili taş parçaları genel olarak bazalttan çok az sayıda kireçtaşından örnekler mevcuttur. Benzer merkezlerde ve Akarçay Tepe de örnekleri görülmektedir.(Bozbay, 2009:144)

İkinci sırada 36 adet ile bazalt parçaları oluşturmaktadır. Bunların hepsi bazalttan olup, küçük ve büyük parçalar halinde şekilsiz ve düzeltisiz parçalardır. Genel olarak incelendiğinde bazalt parçaların kırık parçalar olup herhangi bir sınıfa dâhil edilememiştir.

Diğer buluntu topluluğu 34 adet ile havaneli ve parçalarıdır (Resim: 1). Oldukça önem arz eden bu buluntulardan 3 adedi sağlam 31 adedi kırık olarak ele geçmiştir. 1 tane dışında hepsi bazalttan oluşmaktadır. Bazıları tek el ile tutulacak boyutta iken bazıları iki elle tutulacak boyutta oldukları

görülmektedir. Sağlam olarak ele geçen ve büyük olan havaneli 29 cm uzunluğunda, 13,6 cm çapında, 10,3 cm kalınlığında; küçük olan ise 11,2 cm uzunluğunda, 5,8 cm çapında ve 6,4 cm kalınlığındadır. Buda Harbetsuvan Tepesi sakinlerinin ihtiyaca ve kullanıma göre havanelerini tasarladıklarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Havaneli benzer örneği Karahan Tepe de görülmektedir (Çelik, 2005:122).

Resim 1: Sağlam olarak ele geçmiş olan havaneli

Toplamda 29 adet ile balta ve balta parçaları tespit edilmiştir. 4 adedi sağlam, 25 adedi kırık olarak ele geçmiştir. Hammadde açısından bakıldığında çay taşından yapıldıkları görülmektedir. Sağlam ve kırık baltalar genel olarak incelendiğinde kullanımdan dolayı aşınma ve kırıklar tespit edilmiştir. Sağlam olanlardan büyük olanın 10,8 cm uzunluğunda, 5,6 cm genişliğinde, 3,3 cm kalınlığında iken; küçük olan ise 5,8 cm uzunluğunda, 2,8 cm genişliğinde ve 1,2 cm kalınlığındadır. Bu baltaların benzer örnekleri Göbeklitepe, Hallan Çemi, Taşlı Tepe, Çayönü, Cafer Höyük, Hoca Çeşme, Körtik Tepe, Gürcü Tepe, Akarçay Tepe’de görülmektedir.(Yaylalı, 2014: 29; Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Eser Kataloğu: 50-51).

Toplamda 24 adet ile alt öğütme taşı parçaları ele geçmiştir. Bunların tümü kırık olarak ele geçmiş olmalarına rağmen kalınlıkları ve kullanımdan dolayı aşınma izlerinden yola çıkarak alt öğütme taşı parçalarında değerlendirilmiştir. Hepsinin hammaddesi bazalt taşındandır.

Büyük ve küçük parçalar halinde olan alt öğütme taşı parçalarının ölçüleri değişmektedir. Benzerleri Akarçay Tepe de, Yeni Mahalle, Göbeklitepe, Gürcütepe ve benzer dönem yerleşimlerde görülmektedir. (Bozbay, 2009: 86; Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Eser Kataloğu: 142).

8 adet ile temsil edilen üst öğütme taşı ele geçmiştir. Bunların tümü sağlam olarak ele geçmiş olup, hammaddesi bazalttandır. Üst öğütme taşlarının alt kullanım yüzü düz üst yüzü ise elle rahat oturacak şekilde eğimlidirler. Genellikle yarı silindirik veya yarı küresel formda olan üst öğütme taşları daha çok her iki elle kullanılacak boyutadır. Köşk höyükte benzer örneği ele geçmiştir Kuruçay ve Hacılar'da da görülmüştür (Özkan, 2020: 325).

14 adet ile temsil edilen taş kapların tümünün hammaddesi kireçtaşıdır. 3 adedi sağlam, 11 adedi kırık olarak ele geçmiştir. Genellikle büyük olan taş kaplar arasında küçük boyutlu taş kaplarda tespit edilmiştir. Sağlam olan taş kaplar arasında en büyük olanın ölçüsü 2018 yılı kazı raporlarında görmüş olduğumuz resme göre 50 cm yakın boyutudur. Bir diğer büyük taş kap ölçüleri ise; 12,5 cm uzunluğunda, 7,5 cm derinliğinde, 5,0 cm kalınlığında, iç çapı 12,8 cm, çapı ise 20,5 cm'dir. Küçük olanın ise; 2,5 cm uzunluğunda, 5,5 cm genişliğinde ve 1,1 cm kalınlığındadır (Resim: 2). Havanellerinde olduğu gibi taş kaplarında ihtiyaca ve kullanıma göre tasarlanıp kullanıldığı görülmektedir. Benzer örnekleri Sefer Tepe, Karahan Tepe ve Yeni Mahalle'de görülmektedir (Çelik, 2005: 65-71-72).

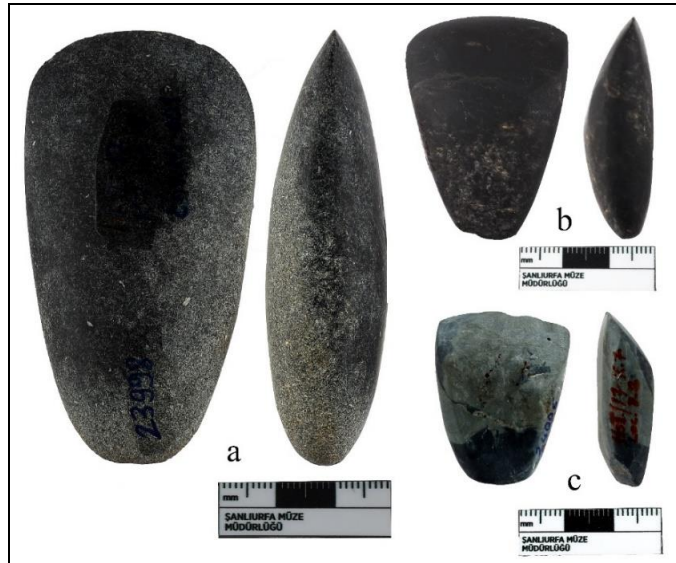

Resim 2: Sağlam olarak ele geçmiş en küçük taş kap

11 adet ile temsil edilen sapan taşlarının tümü kireçtaşındandır. Genel olarak yuvarlak küre formundadır. Sağlam olan sapan taşları boyut olarak ceviz büyüklüğünde oldukları söylenebilir. 6 adet ile temsil edilen

bazalt vurgaçlar sağlam olarak ele geçmiştir. Hepsi bazalttan olup kullanımdan dolayı aşınma izleri mevcuttur. Benzer örnekleri Köşk Höyük ve Akarçay Tepede görülmektedir(Özkan, 2020: 330; Bozbay, 2009: 95).

4 adet ile temsil edilen kesercik ve kesercik parçası tespit edilmiştir. Bunlardan 3 adedi sağlam, 1 adedi kırık olarak ele geçmiştir. Hammaddeye göre çay taşından oldukları görülmektedir. Bunlar tek tarafı şekillendirilerek işlenmiş buluntulardır. Farklı boyutlarda olan kesercik ve kesercik parçaları mevcuttur (Resim: 3).

Resim 3: Sağlam olarak ele geçen balta ve keserler a:Balta. b-c: Keski/Keser

3 adet ile temsil edilen bezeli taş plakalar oldukça önemli buluntular arasındadır. 1 âdeti sağlam, 2 adedi kırık olarak ele geçmiştir. Hammaddeleri farklı olan bezemeli taş plakalardan sağlam olanı sert kireçtaşından, kırık olanlardan biri dolamitten, diğeri ise serpantinden yapılmıştır. Her 3 bezeli taş plakanın arka yüzlerinde düzensiz dikey çetele motifleri yer almaktadır. Bu çetele motiflerinin düzensiz olması, muhtemelen bir ucu veya bir nesnesi keskinleştirmek amacıyla kullanılmış olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca, taş plakaların hepsinde zikzak / yılan / dalga benzeri motifler yer almaktadır. Ele geçen bezemeli taş plakalardan ikisi bölgede bulunmayan serpantin ve dolamit taşı hammaddelerinden yapılmıştır. Sadece biri yerel sert bir kireçtaşından yapılmıştır. Bu yönüyle, ele geçen kireçtaşından yapılmış olan taş plaka diğer yerleşimlerde ele geçen taş plakalardan farklı bir özellik göstermektedir. Benzer olarak Göbeklitepe ve Karahantepe’de örnekleri

görülmektedir (Çelik, 2021: 90).

2 adet ile temsil edilen keskinik ele geçmiştir. 2 adedi de sağlam olarak ele geçen keskiniklerin hammaddesi çay taşlarındandır. Keskiniklerin birinde kullanımdan dolayı aşınmalar mevcuttur. Her iki tarafı işlentili olan keskinikler küçük boyutlu olup cilalı bir görünüme sahiptirler.

2 adet ile temsil edilen kireç taşından misket ele geçmiştir. Bu misketler çok güzel şekilde yuvarlatılmış ve günümüz misketlerine yakın boyuttadır. Amerika yerlileri arasında taş toplar, sapan taşı olarak avcılıkta kullanılmaktadır (Güldoğan, 2002: 40), ancak benzer boyut ve biçimlerdeki taşların, çeşitli kültürlerde oyun amacıyla da kullanıldığı bilinmektedir. Moore, Abu Hureyra yerleşmesinde bulunmuş taş topların ağırlık bakımından üç gruba ayrıldıklarını, dolayısıyla standart olmasa bile bir tür ölçü aleti olarak kullanılmış olabileceklerini belirtmektedir (Moore, 2000: 173).

1 adet ile temsil edilen bileş taşı bulunmaktadır (Resim: 4). Bileş taşının bir yüzeyi kireç tortulu ile kaplıyken diğer yüzeyinde ise bileş taşı olduğunu gösteren yiv ve kesik çizgiler mevcuttur. Bileş taşları da yine benzer şekilde, kemik ve ahşaptan yapılmış bız, iğne, ok ve mızrak ucu gibi sivri uçlu aletleri düzeltmede ve aletlerin uçlarını sivirtmede kullanıldığı bilinmekte. Güneybatı Asya'da ilk defa, Neolitik'ten hemen önce ortaya çıkmış ve hızla yaygınlaşmışlardır. Bileş taşlarının üzerinde aletin sivri ucunun yerleştirildiği yivler görülür. Etnografik örneklerde, bileş taşı ısıtılıp ahşap uçlar bu yivlerin içinde ileri geri hareket ettirilerek sivriltilir. (Solecki & Solecki, 1970: 831, 836; Cosner, 1951: 147-148). Bileş taşı örneklerini Akarçay Tepede de görmekteyiz (Bozbaş, 2009: 90).

Resim 4: Bileş taşı

1 adet ile temsil edilen mermer tıkaç olarak ele alınan eserin mevcut uzunluğu 1,5 cm olmakla birlikte çiviye benzemektedir. Eser kırık olarak ele geçmiştir ne amaçla kullanıldığı bilinmemektedir. Tıkaç, kulak tıkacı gibi farklı tanımlamalar yapılan söz konusu buluntular üzerine çok az sayıda araştırma ve yayın bulunmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar ise hem terminolojik hem de işlevsel anlamda kendi içerisinde çelişkili olan bazı tanımlamalar ve yorumlar üzerinden yürütülmektedir. Benzer örnekleri boncuklu tarlada ele geçmiştir. (Kodaş vd., 2020: 74). Bu eserler dışında 2 adet taş malzeme, 1 adet yuvarlak pencere taşı parçası, 2 adet delici ve 1 adet kireç taşından asa başı ele geçmiştir.

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Harbetsuvan Tepesi'nde ele geçen çakmaktaşı, obsidyen ve sürtme taş buluntu topluluğunun toplamı 34080 adettir. Çakmaktaşı buluntu topluluğu (32037 adet), obsidyen buluntu topluluğu (1778 adet) ve sürtme taş buluntu topluluğu (264 adet) oranında temsil edilmektedir. Ele geçen sürtme taş buluntu topluluğu hammaddeye göre değerlendirildiğinde çoğunluğu bazalttan, yanı sıra kireç ve çay taşından, dolomit ve sepaninden olduğu tespit edilmiştir. Yerleşime en yakın bazalt kaynağı 15 km kuzeybatısındadır. Bütün sürtme taş buluntuları teknolojik olarak taşın taş sürtülmesiyle/aşındırılmasıyla oluşmaktadır.

Harbetsuvan Tepesi'nde ele geçen sürtme taş buluntularının tümüne bakıldığında farklı boyut ve tiplerde karşımıza çıkmaktadır. Sürtme taş buluntu topluluğu; 83 adet düzeltili taş parçaları, 36 adet bazalt parçaları, 34 adet havaneli ve havaneli parçaları, 29 adet balta ve balta parçaları, 24 adet öğütme taşı parçaları, 14 adet, taş kap ve taş kap parçaları, 11 adet sapan taşı, 6 adet bazalt vurgaç, 4 adet alt ezgi taşı, 4 adet üst ezgi taşı, 4 adet kesercik, 3 adet bezeli taş plaka, 2 adet delici, 2 adet keskicik, , 2 adet kireç taşı misket, 2 adet taş malzeme, 1 adet bilek taşı, 1 adet yuvarlak pencere taşı? , 1 adet asa başı ve 1 adet mermer tıkaçtan oluşmaktadır.

83 adet ile temsil edilen düzeltili taş parçaları birinci sırada yer almaktadır buluntu topluluğu, çoğunluğu bazalttan çok az sayıda kireçtaşındandır.

Bazalt parçaları olarak ele alınan buluntuların tümü bazalttan olup, küçük ve büyük parçalar halinde şekilsiz ve düzelsiz parçalardır genel olarak incelendiğinde bazalt parçaları kırık parçalar olup herhangi bir sınıfa dâhil edilememiştir.

Havaneli ve havaneli parçalarına bakıldığında 1 adet dışında hepsi bazalttan oluşmaktadır. Parçalama ve ezme işlemleri için önem arz eden bir

alettir ve kullanım amacına bağlı olarak farklı boyutlarda yapıldığı tespit edilmiştir. Bazıları tek elle kullanılabilirken bazıları iki elle kullanılacak boyuttadır. Baltalar ise 4 adedi sağlam, 25 adedi kırık olarak ele geçmiştir. Hammadde açısından bakıldığında çay taşından yapıldıkları görülmektedir. Sağlam ve kırık baltalar genel olarak incelendiğinde kullanımdan dolayı aşınma ve kırıklar tespit edilmiştir. Bu eserlerin benzerleri Göbeklitepe, Gürcü Tepe ve Akarçay Tepe de ele geçmiştir.(Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Eser Kataloğu: 50-51).

Alt öğütme taşları öğütme işlemi esnasında sabit kalan kısımdır. Tüm alt öğütme taşları kırık olarak ele geçmiştir. Hepsinin hammaddesi bazalt taşındandır. Büyük ve küçük parçalar halinde olan alt öğütme taşı parçalarının benzerlerine; Akarçay Tepe de, Yeni Mahalle, Göbeklitepe, Gürcütepe ve benzer neolitik dönem yerleşimlerde görülmektedir. (Bozbay, 2009: 86; Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Eser Kataloğu,142).

Üst öğütme taşlarının tümü sağlam olarak ele geçmiş olup, hammaddesi bazalttandır. Üst öğütme taşlarının alt kullanım yüzü düz üst yüzü ise elle rahat oturacak şekilde eğimlidirler. Genellikle yarı silindirik veya yarı küresel formda olan üst öğütme taşları daha çok her iki elle kullanılacak boyutadır.

Taş kaplara baktığımızda sağlam olan taş kaplar arasında en büyük olanı 2018 yılında in situ olarak ele geçmiştir ve Şanlıurfa Müzesine teslim edilmiştir. Taş kap veya kurna yaklaşık 50 cm çapındadır (Resim: 5).

Resim 5: Harbetsuvan Tepesi'nden in situ durumda büyük bir taş kap.

Bir diğerk büyük taş kap ölçüleri ise; 12,5 cm uzunluğunda, 7,5 cm derinliğinde, 5,0 cm kalınlığında, iç çapı 12,8 cm, çapı ise 20,5 cm'dir. Küçük olanın ise; 2,5 cm uzunluğunda, 5,5 cm genişliğinde ve 1,1 cm kalınlığındadır. Havan elerinde olduğu gibi taş kaplarında ihtiyaca ve kullanıma göre tasarlanıp kullanıldığı görülmektedir. Benzer örnekleri Nevali Çori, Göbeklitepe, Sefer Tepe, Karahan Tepe ve Yeni Mahalle'de görülmektedir(Çelik, 2005: 65-71-72; Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Eser Kataloğu: 133-134)

Sapan taşları genel olarak yuvarlak küre formundadır. Sağlam olan sapan taşları boyut olarak ceviz büyüklüğünde olup benzer örnekleri Köşk Höyük ve Akarçay Tepede görülmektedir (Özkan, 2020: 330; Bozbay, 2009: 95). 6 adet ile temsil edilen bazalt vurgaçlar sağlam olarak ele geçmiştir. Hepsi bazalttan olup kullanımdan dolayı aşınma izleri mevcuttur. Keskicik ve kesercikler çay taşından yapılmış olup kullanımdan kaynaklı aşınmalar mevcuttur. Sağlam olarak ele geçenler dışında farklı boyutta parçalar da bulunmaktadır ve bazılarının cilalı olduğu görülmektedir.

Bezeli taş plakalara bakıldığında hammadde açısından biri yerel sert kireç taşından ikisi ise bölgede bulunmayan serpantin ve dolomit taşından yapılmıştır. Her 3 bezeli taş plakanın arka yüzlerinde düzensiz dikey çetele motifleri yer almaktadır. Bu çetele motiflerinin düzensiz olması, muhtemelen bir ucu veya bir nesnesi keskinleştirmek amacıyla kullanılmış olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca, taş plakaların hepsinde zikzak / yılan / dalga benzeri motifler yer almaktadır. Benzer olarak Göbeklitepe ve Karahantepe'de örnekleri görülmektedir (Çelik, 2021: 90).

Kireç taşından misketlere bakıldığında bunlar günümüz misketleri boyutuna yakın formda çok güzel yuvarlatılmıştır bu boyutta bir kireç taşı misket muhtemelen oyun için kullanılmıştır. Biley taşının varlığı kemik ve ahşaptan yapılmış bız, iğne, ok ve mızrak ucu gibi sivri uçlu aletleri düzeltmede ve aletlerin uçlarını sivriltildiğini yani bu aletlerinde varlığını göstermektedir. Mermer tıkaçın mevcut uzunluğu 1,5 cm olup kırık olarak ele geçen eserin ne amaçla kullanıldığı bilinmemektedir.

Sonuç olarak Harbetsuvan Tepesi sürtme taş buluntu topluluğunu genel olarak değerlendirecek olursak; hammadde açısından çoğunluğu bazalttan, az sayıda çay taşından, çok az sayıda kireç taşından ve bunun yanı sıra bölgede olmayan 1 adet dolomit, 1 adet serpantin ve 1 adet mermerden olduğu görülmektedir. Sürtme taş buluntu topluluğunun çoğunluğunun öğütme taşı parçalarından, taş kaplardan ve havanellerinden oluşması, Harbetsuvan Tepesinde tarım aktivitelerinin yoğun olduğunu göstermektedir.

Ele geçen alt öğütme taşı, üst öğütme taşı öğütme işleminde, havaneli ve taş kaplar ezme, parçalama işleminde, balta, keser, kesercik kesme ve sıyırma işlemlerinde kullanılan eserlerdir. Bu da bize Harbetsuvan Tepesinde tarım, öğütme, ezme, parçalama, kesme aktivitelerinin yapılmış olduğunu göstermektedir. Harbetsuvan Tepesi sürtme taş buluntu topluluğu teknolojik ve tipolojik olarak incelendiğinde Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem B (PPNB) evresine ait özellikler sergilemektedir ve eserlerin benzerleri bölgede bulunan Göbeklitepe, Karahan Tepe, Nevali Çori, Sefer Tepe, Akarçay Tepe, Yeni Mahalle ve Gürcü Tepe gibi merkezlerde de ele geçmiştir.

5. SUMMARY

Period studies in Southeastern Anatolia shed light on the Pre-Pottery Neolithic. Comprehensive Surveys and Excavations in Şanlıurfa show that it was here in this region belonging to the Pre-Pottery Neolithic Period. Karahan Tepe, Sayburç, Nevali Çori, Ayanlar Höyük, Şanlıurfa-Yeni Mahalle, Harbetsuvan Tepesi, Sefer Tepe, Kurt Tepesi, Hamzan Tepe and Taşlı Tepe are a few of them. Harbetsuvan Tepesi, which was discovered in 2014, is located among the "calcareous plateaus" as the 53-km Tek Tek Mountains of Şanlıurfa throughout the province of Şanlıurfa. Dated to the Pre-Pottery Neolithic Period on Harbetsuvan Tepesi; It was excavated from daily stone with T-shaped pillars and architectural structure. In addition, a large number of flint tools, grinding stones, pestles, stone vessels, and many ornaments such as animals were found. Held for the first time in 2014, Dr. Bahattin Çelik Neolithic period and period by. During the survey, finds of obsidian carved into the bedrock for accommodation are seen. In addition, a large number of "T" shaped pillars, which we know from Nevali Çori Hamzan Tepe, Sefer Tepe and Göbekli Tepe, were also found on the hill (Çelik 2016b: 4-424). In the purchased Harbetsuvansi settlement, which was controlled in 2015, some pillars that were found later in the examination can be seen from above (2017: 348).

Under the presidency of Şanlıurfa Museum Directorate and Prof. Bahattin Çelik. Under the scientific consultancy of excavation and cleaning works were started in 2017 (Çelik and Tosyagülü Çelik 2020: 306), and studies were carried out in three periods, 2017, 2018 and 2019. The dimensions of the obelisks found in the settlement and the arrangement of the spaces revealed during the excavations, Göbeklitepe's II. Layer and Nevali Çori cult structures show similar features. The fact that the surveys and excavations carried out on Harbetsuvan Hill so far do not contain Palmyra or Çayönü tools indicate that the settlement is dated to the Early

Pre-Pottery Neolithic B (EPPNB) phase, approximately BC. It is dated between 9100-8400 years (Çelik 2019: 24-38). In our study, Investigations were made on the ground stone finds found in the salvage excavations carried out in 2017, 2018 and 2019. First of all, ground stone tools will be examined in sub-headings according to the type of tool. As a result of these examinations, the findings will be detailed and compared, and table studies will be created. Ground stone tools vary in size and shape. Some finds were recovered intact. Ground stone tools. Pestles, upper and lower grinding stones, axes, chisels, chisels, chisels, sling stones, sharpening stones, drills, stone vessels, decorated stone slabs, marble plug, limestone marbles, basalt hammer, round window stone and basalt shaped by rubbing method and basalt fragments, retouched and inlaid stones.

The total number of flint, obsidian and ground stone finds recovered from Harbetsuvan Hill is 34080. Flintstone finds assemblage represents 94.01% (32037 pieces) (İrim 2022: 98), obsidian finds 5.22% (1778 pieces) (Sen 2022: 112) and ground stone finds 0.78% (264 pieces). is being done. It has been determined that the raw material is mostly basalt, as well as lime and pebbles. The closest basalt source to the settlement is 15 km northwest. Groundstone finds; 83 (31.44%) retouched stone fragments, 36 (13.64%) basalt fragments, 34 (12.88%) pestle and pestle fragments, 29 (10.98%) ax and ax fragments, 24 (9.09%) grinding stone fragments, 14 (5.30%) stone vessel and stone vessel fragments, 11 (4.17%) sling stones, 6 (2.27%) basalt hammers, 4 (1.52%) lower grinding stones, 4 (1.52%) upper grinding stones, 4 (1.52%) cuticles, 3 (1.14%) decorated stone plates, 2 (0%) ,76) piercing, 2 (0.76%) chisels, , 2 (0.76%) limestone marbles, 2 (0.76%) stone material, 1 (0.38%) whetstone, 1 (0.38%) round window stone? It consists of 1 (0.38%) staff head and 1 (0.38%) marble plug. Most of them consist of retouched stones that cannot be included in any group (83, 31.44%).

When the ground stone assemblage was evaluated according to the raw material, it was determined that the majority of them were basalt, as well as lime and tea stone, dolomite and sepiantine. All ground stone finds are formed by rubbing/eroding the stone with the stone technologically. The fact that the majority of ground stone assemblage consists of grinding stone pieces, stone vessels and pestles indicates that agricultural activities were intense on Harbetsuvan Hill. The unearthed lower grinding stone is the artifacts used in the upper grinding stone grinding process, pestle and stone vessels are used in crushing and shredding operations, axes, axes, marsupial cutting and stripping operations. This shows us that agriculture, grinding, crushing, shredding and cutting activities were carried out on Harbetsuvan

Hill. When the Harbetsuvan Hill ground stone find assemblage is examined technologically and typologically, it exhibits characteristics of the Pre-Pottery Neolithic Period B (PPNB) and similar artifacts can be found in centers such as Göbeklitepe, Karahan Tepe, Nevali Çori, Sefer Tepe, Akarçay Tepe, Yeni Mahalle and Gürcü Tepe in the region. has been captured.

6. KAYNAKLAR

- Cosner, A. J. (1951). Arrowshaft-straightening with a grooved stone. *American Antiquity* 17/2, 147-148.
- Çelik, B. (2015a). Differences and similarities between the settlements in Şanlıurfa region where “T” shaped pillars are discovered (Şanlıurfa bölgesinde “T” şeklinde dikmetaş bulunan yerleşmelerin farklılık ve benzerlikleri). *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi (TUBA-AR)* sayı: 17/2014, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları: Ankara, 9-24.
- Çelik, B. (2015b). Şanlıurfa ili yüzey araştırması. *Belgü*, Sayı 2, 79-99.
- Çelik, B. (2016a). Şanlıurfa ili Merkez ilçesi Neolitik Çağ ve öncesi yüzey araştırması. 33. *Araştırma Sonuçları Toplantısı 2.Cilt*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 409-426.
- Çelik, B. (2016b). A small-scale cult centre in Southeast Turkey Harbetsuvan Tepesi. *Documenta Praehistorica XLIII*, Ljubljana University Press: Slovenya, 421-428.
- Çelik, B. (2017). 2015 Yılı Şanlıurfa ili Merkez ilçesi Neolitik çağ ve öncesi yüzey araştırması. 34. *Araştırma Sonuçları Toplantısı 2.Cilt*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Edirne, 337-358.
- Çelik, B. (2019). Neolitik dönem kült merkezi: Harbetsuvan Tepesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Volume: 43, 24-38.
- Çelik, B. (2021). Şanlıurfa Harbetsuvan Tepesi’nden bezemeli taş plakalar. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* Sayı: 52, 84-91.
- Çelik B. & Bingöl A. (2016). Şanlıurfa province Central district Tektek Mountains year 2015 surface Survey / Şanlıurfa ili merkez ilçesi Tektek Dağları 2015 Yılı Yüzey Araştırması. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Ek Sayı 1; 1-20.
- Çelik, B. & Tosyagülü Çelik H. (2020). Harbetsuvan Tepesi 2019 yılı kazı çalışması. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Volume: 48, Winter, 303-326.
- Güldoğan, E. (2002). *Aşıklı Höyük sürtmetaş endüstrisi ve sorunları*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Prehistorya Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 192.
- Harbetsuvan Tepesi 2018 Yılı Genel Kazı Raporu (2018).
- İrim, B. (2022). *Çanak çömleksiz Neolitik döneme ait Harbetsuvan Tepesi çakmaktaşı yontmataş alet endüstrisi*. Yüksek Lisans Tezi, Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Iğdır.
- Yaylalı, S. (2014). *Milet müzesi kesici sürtme taş aletlerinden ‘baltalar’*. Arkeoloji

- ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Kodaş, E. vd. (2020). *Boncuklu Tarla'da ele geçen Neolitik Çağ kulak tıkaçları, küpeler ve düğmeler üzerine bazı gözlemler: Tipoloji ve İşlev*: 74
- Solecki, R. L. &, R. S. Solecki. (1970). Grooved stones from Zawi Chemi Shanidar. a Protoneolithic Site in Northern Iraq. *American Anthropologist*, 72/4, s. 831-841.
- Şen, Z. (2022). *Harbetsuvan Tepesi obsidiyen aletlerin tipolojik ve teknolojik analizleri*. Yüksek Lisans Tezi, Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Iğdır, 2022.
- Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi Eser Kataloğu 2021.
- Özkan, S. (2020). *Köşk Höyük birinci dönem kazıları sürtme taş endüstrisi*. 325-330.

Çatışma beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkilerin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederiz.

Destek ve teşekkür: Bu çalışmada Iğdır Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü çalışanlarına yardımlarından dolayı teşekkür ederiz.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makaleye, Pınar Kaplan % 50, Oğuz Şimşek % 30 ve Bahattin Çelik % 20 oranında katkıda bulunmuşlardır.